

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Иван Георгиев Илиев

за дисертационния труд на докторантката Габриела Стойнев на тема *Българските фитоними в съпоставителен южнославянски план* по научна специалност „Български език”, професионално направление 2.1 „Филология”

За мен името на професор Лилия Илиева, независимо дали като автор, или научен ръководител, винаги е било гаранция за оригиналност в подбора на темата. Така е и в настоящия случай. Дисертационният труд на нейната докторантка Габриела Стойнев се явява начало на професионалното лингвистично проучване на историята на фитонимите в българския език, тоест на българската фитолингвистика, която досега е била разработвана почти само от биолози. При това доста отдавна. Трудът е структуриран по следния начин: увод и три глави, озаглавени съответно: 1. *Индоевропейските „aborигенни дървета” и тяхното представяне в българския език*; 2. *Характерни особености на словообразуването при фитонимите*; 3. *Исторически пластове и културни модернизации: фитонимия*. Накрая следват изводите и библиография.

Номерацията, както и структурирането, на отделните части на дисертацията би могла да се подобри. Не ми изглежда удачно използването на обозначения, номерирани с „0, 0.1, 0.2, 0.3” в увода на изследването. Като отделна глава със заглавие *История на проучванията по фитолингвистика в България*, би могла да се обособи частта от увода, озаглавена *Български приноси в изследването на фитонимията*. Но това са технически подробности от второстепенно значение.

В същинския увод на работата си Габриела Стойнев обосновава нуждата от изследване на българската фитонимия, посочва българските и другите южнославянски източници, които е ползвала, и проследява историята на българската фитонимична терминология. Тъй като докторантката е българка от Западните покрайнини, акцентът на работата ѝ в съпоставителен план пада върху сръбския материал. Като цел на изследване се обявяват българските фитоними, създавани през различни периоди – от индоевропейското наследство до наши дни. В задачата на изследване на проучвателката влиза и представяне делото на първите български събирачи на фитоними след Освобождението през 1878 година.

Споменатата втора част на увода, *Български приноси в изследването на фитонимията*, ни запознава с етапите от развитието на фитонимичните проучвания в България. Като се започне с учебника на Михалаки Георгиев след Освобождението, мине се през Андрей Тошев и се стигне до *Материалите за български ботаничен речник* от 1939 г., събрани от авторски колектив, начело с Божимир Давидов. В следващата част – *Други теоретични рамки за изследване на фитоними в българската наука*, акцентът пада върху продължаването на събирателската дейност и фолклористичния аспект – представянето на растенията във фолклора на основата на трудове на Атанас Илиев, а също върху лингвогеографията и диалектологията, но последната е застъпена доста слабо, само чрез името на Христо Холиолчев.

По-нататък изследването продължава с първата глава – *Индоевропейските „аборигенни дървета“ и тяхното представяне в българския език*. В раздела, който би трябвало да представлява въведение към главата, се прави връзка с възможността индоевропейската прародина да се търси с помощта на данни от фитонимията и зоонимията. Конкретно се

има предвид трудът на Пол Фридрих. По-нататък се отделя внимание и на славистиката и трудове на различни учени от славянски страни. Посочват се, с кратки характеристики, геоложките периоди в развитието на земята, но не съм сигурен, че това е толкова необходимо за изследването, понеже индоевропейският и особено праславянският едва ли са съществували на толкова ранни етапи. Изброяват се осемнадесет названия на основни или аборигенни дървета в индоевропейския праезик (по Пол Фридрих), след което вниманието се насочва към индоевропейските корени с български съответствия. Наред с названията за 'гора' и 'лишей' в славянските езици, конкретно внимание се отделя на имената на отделни дървета: 'бреза', 'елша', 'бук', 'габър', 'бор', 'ела', 'смърч', 'трепетлика', 'топола', 'леска', 'орех', 'явор', 'дъб', 'върба', 'липа', 'ясен' и други.

Втората глава на дисертацията, *Характерни особености на словообразуването при фитонимите*, започва с необозначена уводна част, в която се изброяват отделни известни от митологията (*Райското дърво*) или като географски забележителности (*Байкушева мура, Охридския чинар*) названия на дървета. След това изведнъж се преминава към простата словообразователна класификация на фитонимите и се пояснява, че те могат да представляват едновербални (*върба, мъх, клен*) или дву- и поливербални названия (*синя жлъчка, овчарска торбичка* и т. н.). Номерацията в тази глава трябва да се оправи. Освен това заглавието на първият раздел в нея (*Особен и специфичен вид композиция*), в който се разглеждат сложни названия с императивен елемент от типа *бий-бий-копър* или *нижи-нижи-сламка*, е изписан с малки букви, а вторият раздел (*Наставката*

-ика като специфичен формант на славянски фитоними), в който се разглежда синонимията между аломорфите -ика и -ица в различни славянски езици, е изписан с главни букви.

В третата глава, *Исторически пластове и културни модернизации: фитонимия*, първо се излага фактът, че по време на османската власт чрез посредничеството на турците българите влизат в допир и се запознават с редица нови растения, пренесени от други места. Дават се и примери (по Божимир Давидов), в южнославянски съпоставителен план, за названия на различни дървета. После вниманието се насочва към растенията, използвани за подправки в кухнята на Босилеградско (чубрица, чесън, магданоз). Накрая се разглеждат фитонимите в книжовната практика на славяносръбския език (в съпоставка със съвременни книжовни норми в сръбски и български), като първо се запознаваме с теорията на славяносръбския език, а после вниманието се насочва към *Ръчникъ малы* от 1793 година и фитонимичния материал в него (съдържат се названия за черница, пъпеш, диня, царевица).

Изводите синтезират направените в процеса на работа заключения.

Представеният дисертационен труд има един основен недостатък – в него, ако не броим няколко заглавия от Антони Стоилов или Христо Холиолчев, не е представен в достатъчна степен диалектният материал (от Българския диалектен атлас, различните диалектни монографии и речници). Би могло да се обърне внимание и на старобългарския материал, включително от историческите извори (да не забравяме цар Ивайло и неговите прякори с растителен произход – *Бърдоква* и *Лакана* - вторият и досега се използва като название на зелето в някои български диалекти). Чисто технически недостатъци освен номерирането на разделите и подразделите в дисертацията са изборното поставяне

на ударения върху фитонимичните примери и отделни правописни и пунктуационни грешки. На места се използват и стари имена на села без пояснения – Гедеклий, Ямболско (с. 125), и др.

Същевременно дисертацията разглежда една интересна, полезна и непроучена тема и би могла да послужи като модел за подобни проучвания върху названията на риби, влечуги, насекоми и други. Поради което предлагам трудът да бъде оценен положително и на докторантката да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор”.

доц. д-р Иван Г. Илиев

5. 11. 2020 г.

Кърджали